

PASOŻYTY ZEWNĘTRZNE Z GNIAZD JASKÓLEK *HIRUNDO RUSTICA* L. I *DELICHON URBICA* (L.)

STANISŁAW KACZMAREK

Zakład Zoologii Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Słupsk

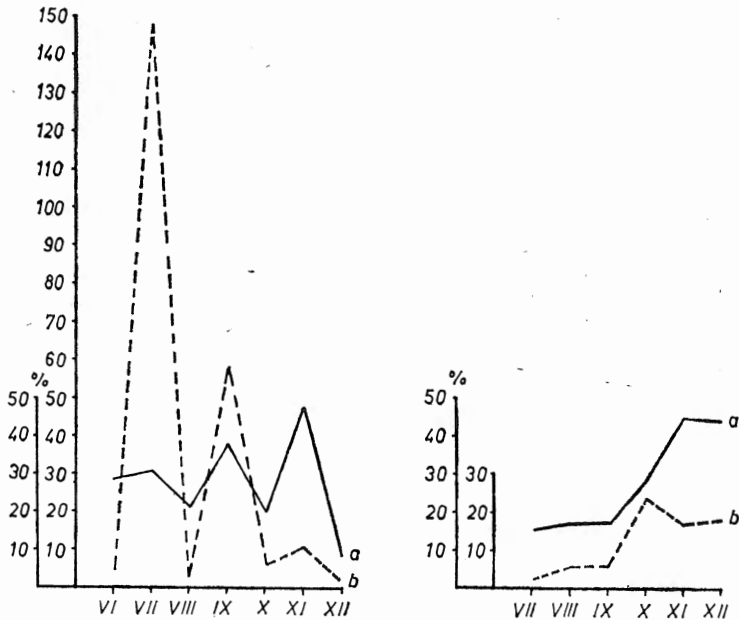
Mało jest badań nad pasożytami zewnętrznymi jaskólek w Polsce. Badano pchły z gniazd jaskólek [1-5 i 7-10] oraz skład akarofauny gniazd *Riparia riparia* L. [6, 11].

Celem pracy było ustalenie składu gatunkowego i stosunków ilościowych pasożytów przebywających w gniazdach *Hirundo rustica* L. i *Delichon urbica* (L.) w okresach polegowych oraz ustalenie okresu najintensywniejszego ich występowania w gniazdach.

W latach 1976-1979 zebrano w 25 miejscowościach województw szczecińskiego, pilskiego, bydgoskiego, słupskiego i gdańskiego 191 wyściółek z gniazd *H. rustica* i 43 z gniazd *D. urbica*. W 60,2% badanych gniazd znaleziono 9785 pasożytów należących do 8 gatunków. Acarina stanowiły 56,4% tego zbioru, a wśród nich *Dermanyssus gallinae* stanowił 99,3% wszystkich roztoczy i zasiedlał 28,6% gniazd. Przeciętna liczba *D. gallinae* przypadająca na jedno gniazdo *H. rustica* wynosiła 28,3, a na gniazdo *D. urbica* — 2,0 osobników.

Drugą liczną grupę stanowiły *Siphonaptera* (33,1%) reprezentowane najliczniej przez *Ceratophyllus hirundinis* (94,9%), który występował w 26% zebranych gniazd. Średnia liczba osobników w gnieździe *H. rustica* wynosiła 4,3, a w gnieździe *D. urbica* — 52,7. Mniej liczne okazały się 2 następne gatunki: *Oeciacus hirundinis* i *Ceratophyllus gallinae*. Średnie liczby *O. hirundinis* i *C. gallinae* w gnieździe *H. rustica* wynosiły 1,4 i 0,3, a w gnieździe *D. urbica* — 17,2 i 2,2. *O. hirundinis* zasiedlał 18,8%, a *C. gallinae* — 7,9% gniazd. W 2 gniazdach *H. rustica*, zebranych w Zofiowie i Kuźnicy Czarnkowskiej (woj. pilskie) znaleziono 32 osobniki *Ixodes arboricola*. Rzadko i nielicznie występowały pozostałe 3 gatunki: *Ceratophyllus farreni* — w 1 gnieździe *H. rustica* w ilości 14 osobników, *I. lividus* — j.w. — 7 osobników i *Ornithomyia biloba* — pojedynczo w gniazdach *H. rustica* i *D. urbica*. Dwa pierwsze gatunki pochodzą z gniazd założonych w Kuźnicy Czarnkowskiej, a ostatni gatunek — z Bukowca (woj. pilskie). Gniazda *D. urbica* były częściej (76,6%)

nawiedzane przez pasożyty niż gniazda *H. rustica* (56,5%); także średnia liczba pasożytów w jednym gnieździe *D. urbica* była wyższa (74,2) niż w gnieździe *H. rustica* (34,5). 58,2% gniazd zajętych było przez 1 gatunek pasożyta, 29,8% przez 2 i 12% przez 3 gatunki. *C. hirundinis* wystąpił w gniazdach 35 razy wspólnie z *D. gallinae* i 25 razy z *O. hirundinis*, a *D. gallinae* — 13 razy wspólnie z *O. hirundinis*.

Ryc. 1 i 2. Odsetek gniazd jaskółek *Hirundo rustica* L. i *Delichon urbica* (L.) (a) średnia liczba (b) *Dermanyssus gallinae* (ryc. 1) i *Ceratophyllus hirundinis* (ryc. 2) w niektórych miesiącach lat 1976 - 1979

Fig. 1 and 2. Percentage of nests of swallows *Hirundo rustica* L. and *Delichon urbica* (L.) (a) and mean number (b) *Dermanyssus gallinae* (fig. 1) and *Ceratophyllus hirundinis* (Fig. 2) in the some months in the years 1976 - 1979

D. gallinae wykazuje w gniazdach jaskółek 3 szczyty liczebności: najwyższy w lipcu, niższy we wrześniu i najniższy w listopadzie (ryc. 1), natomiast *C. hirundinis* wykazuje od lipca do października stopniowy wzrost liczebności, gdzie w październiku osiąga swoje maksimum (ryc. 2). Oba te gatunki wykazują w listopadzie najwyższą częstotliwość występowania w gniazdach. Dostrzeżone różnice w częstotliwości występowania i ilości znalezionych pasożytów w gniazdach wynikają niewątpliwie z nieco odmiennej konstrukcji gniazda i panujących w nim warunków mikroklimatycznych.

Wśród zebranych gatunków pasożytów najgroźniejszym dla gospodarki człowieka jest *D. gallinae*, który poza gniazdami jaskółek żyje tak-

że w kurnikach i gołębnikach, gdzie atakuje ptactwo udomowione. Może być groźnym pasożytem w wypadku masowego rozwoju. W celu ograniczenia rozwoju tego pasożyta, a także i innych gatunków należałoby po okresie lęgowym oczyszczać gniazda jaskółek z wyściółki i niszczyć ją wraz z pasożytami.

Adres autora:

76-200 Słupsk, Sobieskiego 11/94

LITERATURA

1. Bartkowska, K.: *Fragm. Faun.*, 19, 227, 1973.
2. Dampf, A.: *Schr. Prys.-ökon. Ges., Königsberg*, 48, 388, 1908 a.
3. Dampf, A., *Schr. Phys.-ökon. Ges., Königsberg*, 49, 13, 1908 b.
4. Lehnert, W.: *Orn. Monatsber., Berlin*, 41, 161, 1933.
5. Niewiadomska, K.: *Fragm. Faun. Mus. Zool. Pol.*, 6, 249, 1953.
6. Patan, K.: *Bad. Fizjogr. and Pol. Zach.*, Ser. B., 22, 39, 1969.
7. Seidel, J.: *Ostd. Naturwart, Liegnitz*, 3, 214, 1931.
8. Seidel, J.: *Ber. Ver. Schles. Orn., Breslau*, 17, 7, 1932.
9. Seidel, J.: *Abh. Naturf. Ges. Görlitz*, 33, 99, 1937.
10. Skuratowicz, W.: *Acta parasit. pol.*, 2, 65, 1954.
11. Żukowski, K., Bitkowska, E.: *Wiad. Parazytol.*, 19, 835, 1973.

ECTOPARASITES FROM THE NESTS OF THE SWALLOWS *HIRUNDO RUSTICA* L. AND *DELICHON URBICA* (L.)

by

S. KACZMAREK

The purpose of the work was to state the quality and quantity of ectoparasitofauna found in the nests of *H. rustica* L. and *D. urbica* (L.), and to present their prevalence in the post-breeding period.

In the years 1976 - 1979 191 nests of *H. rustica* and 43 nests of *D. urbica* were collected from 25 localities in 5 Provinces in the north of Poland. In 141 nests 9785 ectoparasites representing 8 species were found. 56.4% constituted *Acarina* and 33.1% *Siphonaptera*. The most numerous species in the collection were: *D. gallinae* (56.06%), *C. hirundinis* (31.49%) and *O. hirundinis* (10.36%) and the less numerous — 5 species as follows: *C. gallinae* (1.53%), *I. arboricola* (0.33%), *C. farreni* (0.14%), *I. lividus* (0.07%) and *O. biloba* (0.02%).

The highest mean number of *D. gallinae* was observed in the nests of swallows in July and the highest mean number of *C. hirundinis* — in October. The highest percentage of nests with *D. gallinae* and *C. hirundinis* was in November. The qualitative composition of parasites in nests depended upon their construction and microclimate. Of the parasites collected — *D. gallinae* may be most dangerous for domestic birds.